

GÖMRÜK PROSEDURLARININ TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİNİN ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİ

HİDAYƏT ƏHMƏDZADƏ

Bakı Dövlət Universitetinin
magistranı

E-mail: hidayat02@mail.ru

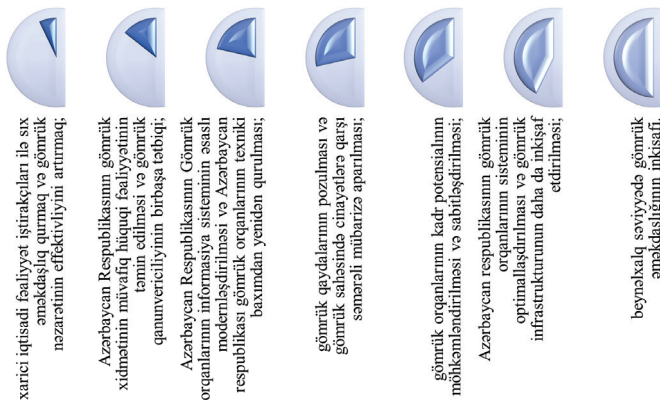
Giriş

Azərbaycanda gömrük xidmətinin və gömrük rüsumlarının təkmilləşməsi, yenilənməsi prosesi uzun tarixi bir prosedən keçmişdir. Siyasi vəziyyətin dəyişməsi birbaşa olaraq gömrük sahəsində öz əksini tapmışdır. Gömrük sferası ölkənin malik olduğu iqtisadi və digər sahələrdəki siyasətin təzahürüdür.

Əsas hissə

Gömrük prosedurlarının optimallaşdırılması, onların şəffaflığının artırılması, xarici iqtisadi fəaliyyət iştirakçılara məlumat və məsləhət vermə təcrübəsinin genişləndirilməsi, həmçinin gömrük infrastrukturunun inkişafı və buraxılış qabiliyyətinin artırılması, Azərbaycan Respublikasının dövlət gömrük sərhədindən keçmə məntəqələrinin potensialı və texniki avadanlıqlarının artırılması, xarici iqtisadi fəaliyyət üçün əlverişli şəraitin yaradılması, hüquqi və fiziki şəxslərə gömrük xidmətlərinin göstərilməsinin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması xarici iqtisadi fəaliyyətdə iştirak iqtisadi subyektlərə, biznes sahəsində iqtisadi inkişafın artım tempinə, həmçinin əhalinin rifah səviyyəsinə təsir göstərir.

Azərbaycan Respublikasının gömrük orqanlarının fəaliyyətinin yaxşılaşdırılmasının əsas istiqamətləri aşağıdakılardır: [1].

Şəkil 1. Azərbaycan Respublikasının gömrük orqanlarının fəaliyyətinin yaxşılaşdırılmasının əsas istiqamətləri

Bu istiqamətdə müsbət nəticələrə nail olmaq istifadə edilən gömrük prosedurlarının effektivliyini, risk avtomatlaşdırma mexanizmlərinin istifadə edilməsini, müasir avtomatlaşdırılmış sistemlərin və ən son informasiya texnologiyalarının istifadəsinin sistemli şəkildə analiz edilməsi, elektron məlumat ötürülmə vasitələrinin istifadəsi olmadan mümkün deyildir və fəaliyyət digər bölmələr və təşkilatlarla əlaqələndirilməlidir. Bu işin əsas elementi gömrük nəzarəti üçün sərf olunan vaxtın azaldılmasına, məhsuldarlığının yüksəldilməsinə və malların və nəqliyyat vasitələrinin gömrük proseduru altında mümkün olan ən tez yerləşdirilməsini həyata keçirəcək yeni bir gömrük nəzarəti sisteminə keçiddir.

Yeni gömrük nəzarəti sisteminin əsasları onun keçirilməsinə dair prosedur və şərtlərdir ki, onlar da mümkün qədər aydın və şəffaf olmalıdır, vahid informasiya məkanına malik, effektiv informasiya və texniki dəstək, həmçinin hüquq-mühafizə yardımına malik olmalıdır [2].

Bu sistemin istifadə edilməsi gömrük nəzarəti prosesinə informasiya texnologiyalarının tətbiqi, eləcə də elektron sənəd dövriyyəsi və malların və nəqliyyat vasitələrinin elektron bəyannaməsinin təqdim edilməsini nəzərdə tutur.

Müasir dövrdə gömrük məlumat sistemi daim inkişafdadır. Təkmilləşdirmə layihəsi çərçivəsində gömrük rəsmiləşdirilməsi və nəzarətinin əsas prosesləri, gömrük ödənişlərinin toplanması və risklərin idarə edilməsi sistemini birləşdirən yeni inteqrasiya olunmuş sistem hazırlanmalıdır [3].

Dünya təcrübəsi göstərir ki, risklərin idarə edilməsi sisteminə aid düzgün qurulmuş elektron bəyannamə ödənişlərin və yığımların toplanmasında artıma, eləcə də xərlərilərin, həmçinin xarici iqtisadi fəaliyyət iştirakçıları, o cümlədən gömrük orqanları işçiləri tərəfindən qaydaların pozulması hallarının qarşısının alınması azalma ilə nəticələnə bilər.

Gömrük işinin effektivliyinin artırılması məqsədilə idarəetmənin imkanlarından istifadə edilməklə müvafiq sahə ciddi şəkildə tənzimlənə bilər. Gömrük tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi gömrük

əmaliyyatlarının təkmilləşdirilməsi və gömrük texnologiyalarının inkişafı, xarici ticarət fəaliyyətinin tarif və qeyri-tarif tənzimlənməsi tədbirlərinin tətbiqinin effektivliyinin artırılmasını nəzərdə tutur. Bu da Azərbaycan Respublikasının milli maraqlarının xarici iqtisadi fəaliyyət sahəsində təmin edilməsinə xidmət edir.

Hazırkı mərhələdə Azərbaycan Respublikasının gömrük orqanları ölkə regionlarının xarici iqtisadi fəaliyyətinin intensivliyinin artırılması, sərnişinlərin və nəqliyyat vasitələrinin həcmnin dəyişməsi fonunda həyata keçirilən aktiv institusional inkişaf mərhələsindədirlər. Gömrük orqanları xarici ticarət fəaliyyətində yüksək səviyyəli peşəkarlıq göstərərək cinayətçılığın qarşısının alınması ilə bağlı xarakterizə edilən çətin şəraitdə intensiv fəaliyyət həyata keçirirlər. Azərbaycan Respublikasında gömrük işinin təkmilləşdirilməsi ölkənin ümumi iqtisadi siyasətinə uyğun gəlməlidir. Hazırda Azərbaycanda qeyri-neft iqtisadiyyatının davamlı və dayanıqlı, eləcə də rəqabətqabiliyyətli inkişaf etməsi dövlətin iqtisadi siyasətində prioritet istiqamətdir.

Əsası Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş, uzunmüddətli dövr üçün düşünülmüş iqtisadi siyasət ölkədə makroiqtisadi sabitlik və dinamik iqtisadi inkişaf üçün əsaslı zəmin yaratmışdır. Nəticədə Azərbaycanda geniş sahibkarlar kütləsi yaranmış, Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafında qeyri-dövlət iqtisadi subyektlərinin əhəmiyyəti daha da çoxalmış və ümumdünya iqtisadi sisteminə inteqrasiya sferasında önəmli irəliləyişlər əldə edilmişdir [4].

Davamlı iqtisadi islahatlar çərçivəsində aparılan iqtisadi təkmilləşdirmə və islahat siyasəti qlobal iqtisadi sistemin tələblərinə uyğun yeni konseptual fikirlərlə daha da təkmilləşdirilmiş, strateji hədəflərə uyğun olan azad bazar münasibətlərinin və özünüinkişaf qabiliyyətinə xas olan sosialyönlü, şaxələndirilmiş milli iqtisadiyyatın formalaşdırılması təmin edilmişdir. Ölkənin gömrük orqanlarının məqsədyönlü fəaliyyəti ümumi iqtisadi siyasətin tərkib hissəsi kimi mütərəqqi nəticələr əldə etməyə xidmət edir.

Ümumiyyətlə, həyata keçirilən məqsədyönlü iqtisadi tədbirlər nəticəsində dünya neft məhsulları bazarında baş verən çalxalanmalara baxmayaraq Azərbaycanda makroiqtisadi sabitlik qorunub saxlanılmış, qeyri - neft sektoru subyektlərinin və ümumilikdə iqtisadi regionların sabit inkişafı sürətlən-

miş, ölkənin strateji valyuta ehtiyatlarından effektiv istifadə təmin edilmiş, sahibkarlıq subyektlərinə dövlət dəstəyi gücləndirilmiş, münbit biznes və investisiya mühiti yaradılmış, vətəndaşların sosial vəziyyəti mütəmadi olaraq müsbətə doğru dəyişmişdir. Aparılan məqsədyönlü islahat siyasəti ilə bağlı olaraq, o cümlədən Azərbaycanda reallaşdırılan iqtisadi siyasətin və islahatların davamlılığını təmin etmək məqsədilə iqtisadiyyatın hazırkı vəziyyətinin daha dərin analizi və müasir iqtisadi inkişaf strategiyasının hazırlanması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 16 mart tarixli 1897 nömrəli Sərəncamı ilə "Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritəsinin başlıca istiqamətləri" təsdiq edilmişdir. Strateji yol xəritəsinin institusional islahatlar bölməsinə nəzər salsaq və ümumiləşdirmə aparsaq bir sıra vacib məqamlarla yanaşı gömrük prosedurları ilə bağlı məsələdə də təkmilləşdirmənin və islahatlar siyasətinin ölkənin ümumi, strateji inkişafı ilə bağlı olduğunu görürük. Xüsusilə, müxtəlif istiqamətləri əhatə edən yol xəritələri özündə yeni iqtisadi artım yanaşmasını əks etdirir. Buna görə də strateji seçim məhsuldarlığa əsaslanan iqtisadi artım yanaşmasının yaradılmasıdır.

Azərbaycanın gömrük prosedurlarının təkmilləşdirilməsi, yalnız ekonomik səmərə verməklə qalmayıb, eyni zamanda ölkənin beynəlxalq ticarətdə rəqabət qabiliyyətini artırır. Bu istiqamətdə atılan addımlar, daha geniş iqtisadi islahatların bir tərkib hissəsi kimi qiymətləndirilməlidir. Gömrük sisteminə aparılan dəyişikliklərin uğurlu olması, həm də müvafiq qanunvericilik bazasının gücləndirilməsi və beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsindən asılıdır.

Nəticə

Müasir şəraitdə xarici iqtisadi əlaqələr və gömrük fəaliyyətinin sahələri qloballaşma və regionalizasiya faktorlarının təsiri altında formalaşır və bu sahələrdə ictimai siyasət strategiyalarının formalaşması üçün şərtlər müəyyənləşdirilir. Bununla əlaqədar xarici iqtisadi fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi və gömrük sisteminin kompleks şəkildə müasirləşdirilməsi məsələlərini nəzərdən keçirmək məqsəduyğundur. Bu gün gömrük orqanları xarici iqtisadi əlaqələrin qurulması sahəsində bir növ tənzimləyici rolunda çıxış edir, məhsuldar qüvvələrin inkişaf səviyyəsinə, xüsusilə milli iqtisadiyyatın strukturunun yenidən qurulması baxımından müəy-

yən təsir göstərir. Belə təsirin effektivliyi ən azı beynəlxalq ticarətin həcmnin artırılmasında özünü göstərir.

Açar sözlər: *Azərbaycan Respublikası, gömrük prosedurları, təkmilləşdirilmə, istiqamətlər, şəffaflıq.*

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Mehrəliyev İ., Abduləzimov Ə.(2008), *Gömrük fəaliyyətinin iqtisadiyyatı, Bakı, "Adiloğlu nəşriyyat", 320səh.*

2. Məmmədov N., Bərxudarov M.(2006), *İqtisadi təhlükəsizlik, Bakı, "İqtisad Universiteti nəşriyyatı", 452səh.*

3. Nuriyev C.Q., Əliyev, A.Ə., Atakişiyev M.C.(2012), *Gömrük işinin təşkili və idarə edilməsi, Bakı, "Apostrof" 288səh.*

4. Şəkəraliyev A.Ş., Həmidova M.Y.(2006), *Gömrük işinin təşkili və idarə edilməsi, Bakı, "Hüquq ədəbiyyatı nəşriyyatı",*

5. Şəkəraliyev A.Ş.(2009) *Dövlətin iqtisadi siyasəti: Reallıqlar və perspektivlər, Bakı, "İqtisad Universiteti", 415 səh.*

MAIN DIRECTIONS OF IMPROVING CUSTOMS PROCEDURES SUMMARY

The development trends of the modern era show that it is impossible to achieve effective results if progressive steps are not taken in the field of direct management of its work. Naturally, this fact is clearly evident in the experience of developed countries. The Republic of Azerbaijan, as in all areas, should also demonstrate an appropriate position in terms of using advanced experience. That is, the effective organization of customs work should be approached from the aspect of effective management. The development of customs work in Azerbaijan in accordance with world standards is carried out in the conditions of increasing the transparency of the domestic economy and its further integration into the world economy. This, in itself, should comply with the requirements of the International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures, developed by the World Customs Organization, as well as the framework standards for facilitating and securing international trade, regarding high quality in the relevant field. The fulfillment of this task is possible only by reaching a new stage in

the level of development of the customs service in the Republic of Azerbaijan.

Keywords: *Republic of Azerbaijan, customs procedures, improvement, directions, transparency.*

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ТАМОЖЕННЫХ ПРОЦЕДУР РЕЗЮМЕ

Тенденции развития современной эпохи показывают, что невозможно достичь эффективных результатов без осуществления прогрессивных шагов в области непосредственного управления бизнесом. Конечно, этот факт также наглядно проявляется в опыте развитых стран. Азербайджанская Республика, как и во всех сферах, должна продемонстрировать соответствующую позицию в плане использования передового опыта. Другими словами, к эффективной организации таможенной работы следует подходить с точки зрения эффективного управления. Развитие таможенной работы в Азербайджане в соответствии с мировыми стандартами осуществляется в контексте повышения прозрачности отечественной экономики и ее дальнейшей интеграции в мировую экономику. Это само по себе должно соответствовать требованиям Международной конвенции об упрощении и гармонизации таможенных процедур, а также Рамочным стандартам по упрощению и безопасности международной торговли, разработанным Всемирной таможенной организацией, к высокому качеству в соответствующей области. Выполнение этой задачи возможно только путем выхода на новый этап развития таможенной службы в Азербайджанской Республике.

Ключевые слова: *Азербайджанская Республика, таможенные процедуры, совершенствование, направления, прозрачность.*